

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE / CHARLES UNIVERSITY IN PRAGUE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA / FACULTY OF EDUCATION

Katedra Výtvarné výchovy / Department of Art

ŠKOLNÍ ČASOPIS / SCHOOL MAGAZINE

Jana Tomanová

Tř. Jana Švermy 884, 289 11 Pečky

3. ročník, Výtvarná výchova se zaměřením na vzdělání

3rd Year, Art with specialism in education

Vedoucí bakalářské práce/ Head of the Bachelor Thesis:

PhDr. Raudenský Martin, Ph.D.

Konzultant/ Tutor:

Doc. PhDr. Marie Fulková, Ph.D.

PRAHA / PRAGUE 2010

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci bakalářského studia vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Pečkách dne 14. 6. 2010

Jana Tomanová

Poděkování:

Především bych ráda poděkovala vedoucímu své závěrečné práce bakalářského studia, panu PhDr. Martinu Raudenskému, Ph.D.

Dále děkuji pí. Mgr. Monice Baštové a pí. Mgr. Petře Jirkové za možnost realizovat výtvarný projekt školní časopis na téma Robinson Crusoe a za pedagogickou podporu.

ANOTACE

Tomanová, Jana: **Školní časopis**

/Závěrečná práce bakalářského studia / Praha 2010 – Univerzita Karlova v Praze,
Pedagogická fakulta, Katedra výtvarné výchovy, 43 s.

Zaměření práce: teoretická studie s výtvarným projektem

Cíl: vyzdvihnout přínos a důležitost tvorby školního časopisu

Klíčová slova: média, mediální výchova, layout, školní časopis, časopis

ANNOTATION

Tomanová, Jana: **School Magazine**

/ Final thesis bachelor's degree / Prague 2010 - Charles University in Prague,
Faculty of Education, Department of Art, 43 p.

Topic of work: theoretical study of art project

Aim: To highlight the benefits and importance of creating a school newspaper

Keywords: media, media education, layout, school magazine, magazine

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

pro Janu Tomanovou

datum narození: 15. 3. 1985

obor studia: Výtvarná výchova se zaměřením na vzdělání typ studia: jednoobor, Bc

adresa: Tř. Jana Švermy 884, 289 11 Pečky
tel.: 606 622 715

E-mail: janiceto@seznam.cz

V souladu s čl. 18 Pravidel pro organizaci studia Univerzity Karlovy v Praze
zadávám Vám bakalářskou práci na téma:

Školní časopis

(název v českém jazyce)

School Magazine

(název v anglickém jazyce)

Pokyny pro zpracování:

ve výtvarné části:

- vytvořte obsahovou i vizuální podobu školního nebo zájmového časopisu pro vybranou věkovou skupinu
- navrhněte ucelenou koncepci tiskové a on-line verze časopisu s ohledem na specifika dané věkové skupiny (název, strukturu, styl)
- prozkoumejte možnosti rytmu, kompozice, práce s obrazovým nebo typografickým detailem
- přizpůsobte návrh technickým možnostem školy nebo zájmového kroužku.

v teoretické části:

- provedte sběr a třídění informací z tuzemské i zahraniční literatury
- vymezte základní koncepční principy při tvorbě novin a časopisů
- zaměřte se na reflexi zkušeností ze škol, kde časopis vydávají
- zohledněte prostředky vhodné k motivaci dětí pro účast na vzniku časopisu

Rozsah textu (NS): 30–40 stran

Rozsah výtvarných prací: 1 maketa časopisu, elektronická prezentace

Seznam odborné literatury:

- ADOBE CREATIVE TEAM. *Adobe Illustrator 10 – Oficiální výukový kurz*. Praha: SoftPress, 2003.
ADOBE CREATIVE TEAM. *Adobe InDesign CS – Oficiální výukový kurz*. Praha: SoftPress, 2005.
ADOBE CREATIVE TEAM. *Adobe Photoshop 6 – Oficiální výukový kurz*. Praha: SoftPress, 2001.
BERRY, JOHN D. *Contemporary Newspaper Design*. West New York: Mark Batty Publishers, 2004.
BLAŽEJ, B. *Grafická úprava tiskovin*. Praha: SPN, 1990.
BRATROVÁ, B. 18. a 19. *Bienále ilustrací Bratislava 2001*. Bratislava: BIB, 2001-2003.
DUSONG, J. L., SIEGWARTOVÁ, F. *Od olova k počítačům*. Praha: Svojtka a Vašut, 1997.
HOCHULI, J. *Detail in Typography*. London: Hyphen Press, 2008.
KOČIČKA, P., BLAŽEK, F. *Praktická typografie*. Brno: Computer Press, 2000.
LOSOWSKY, A. *We love magazines*. Luxemburg: Editions Mike Koedinger SA, 2007.
NAJBRT, V. A KOL. *Redaktor v tiskárně*. Praha: Novinář, 1979.
Osvaldová, B., Halada, J. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Praha: Libri, 1999.
Wojnar, P., Zmrzlík, B. *Jak se dělá školní časopis aneb školní časopisy pod lupou*. ZŠ Mendelova: Karviná, 1998.
Kolektiv autorů. *Sazba I*. Praha: SPN, 1984.

elektronické zdroje:

- <http://www.ceskaskola.cz>
<http://www.ronreason.com/>
<http://www.newsdesigner.com/blog/>
<http://www.newseum.org/>
<http://www.typo.cz>

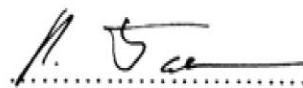
Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Martin Raudenský, Ph.D.

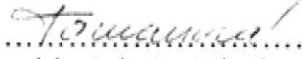
Konzultantka: Doc. PhDr. Marie Fulková, Ph.D.

Datum zadání bakalářské práce: 1. 3. 2009

Termín odevzdání bakalářské práce: březen 2010

V Praze dne

.....
Doc. PaedDr. Pavel Šamšula, CSc.
vedoucí katedry

Převzal – a zadání bakalářské práce: 31. 3. 2009
podpis studenta-studentky datum

OBSAH

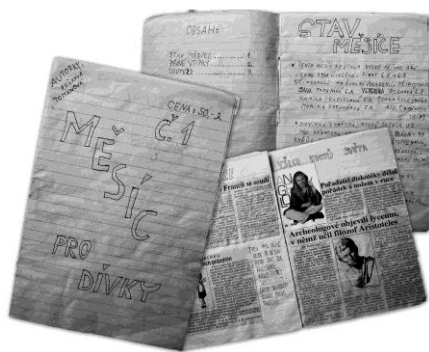
1	ÚVOD	8
2	TEORETICKÁ ČÁST	9
2.1	MÉDIA – NOVINY, ČASOPISY, TELEVIZE, ROZHLAS A INTERNET	9
2.2	MEDIÁLNÍ VÝCHOVA	10
2.2.1	Mediální výchova v datech.....	10
2.2.2	Mediální výchova v RVP	11
	školního média před školní i mimoškolní veřejností.....	12
2.3	ČASOPIS V RÁMCI MEDIÁLNÍ VÝCHOVY	12
2.3.1	Časopis a periodický tisk v datech	12
2.3.2	Kniha, periodický tisk a časopis.....	13
2.4	Školní časopis.....	14
2.4.1	Specifika školního časopisu jako média.....	15
2.4.2	Obsahové vlastnosti.....	15
2.4.3	Základní struktura a pravidla časopisu	16
2.4.4	Možnosti nízkonákladového tisku.....	20
2.4.5	Motivace žáků k zapojení do tvorby školního časopisu	20
2.4.6	Jak vidí školní časopis studenti Pedf UK v Praze	21
2.4.7	Tvorba školního časopisu jako volnočasová aktivita	23
2.4.8	Školní časopis? Rozhodně ANO!.....	24
2.4.9	Internet a školní časopis	24
2.5	ZAOSTRĚNO NA... ..	25
3	REFLEXE VÝTVARNÉ ČÁSTI ZÁVĚREČNÉ PRÁCE BAKALÁŘSKÉHO STUDIA	28
3.1	Hodina č.1 – Úvod a seznámení, Kdo je to?	29
3.2	Hodina č.2 - Letištní kontrola	31
3.3	Hodina č.3 - Zakončení.	35
3.3.1	Reflexe hodin	37
3.4	REFLEXE VLASTNÍ VÝTVARNÁ PRÁCE	38
4	ZÁVĚR A SHRUTÍ	41
5	POUŽITÁ LITERATURA	42
6	SEZNAM VYOBRAZENÍ	45

1 ÚVOD

Téma školního časopisu jsem si vybrala především proto, že média nás obklopují každý den a dá se říci, že všichni jsme jejich součástí, ať záměrně nebo náhodně. Školní časopis jako médium je velice specifické a přináší veliký přínos do vývoje žáka. Umožňuje žákům využívat své skryté dovednosti. Školství, bohužel, vede trend memorování myšlenek druhých. Málokdy umožňuje rozvíjet vlastní názor, za kterým si žák nese zodpovědnost. K tomu právě slouží školní časopis.

Toto médium mě přitahovalo již na základní škole, kdy první pokus a vydání školního časopisu, jsem provedla se svou spolužákní již na prvním stupni. V té době jsme bohužel žádný vyučovací předmět, který by nám objasnil problematiku školního časopisu, nebyl. Tudíž jsme netušily, jak je tato disciplína náročná. Časopis byl psán ručně a jednotlivá obrazová dokumentace byla dokreslovaná nebo lepená. Formát našeho „plátku“ byl A5, tudíž A4 přeložená napůl. Podle jednoho originálu jsme namnožily několik výtisků. Ty pak putovaly po třídě. Abychom zaplatily tisk, musely jsme prodávat náš časopis za 50 haléřů. Jak je jasné, naše vydávání školního (třídního) časopisu skončilo stejně rychle, jak začalo. Vydaly jsme pouze jedno číslo. Pokud jde tedy o vydávání.

Myslím si, že kdybychom měli v té době možnost dozvědět se více o tomto médiu, v rámci výuky, pravděpodobně bychom nezůstaly pouze u jednoho výtisku.

*obr. č. 1 - Tomanová, Pešková.
Pokus o školní časopis ne ZŠ Pečky*

Cílem této závěrečné práce je přiblížit dětem problematiku výroby školního časopisu nebo chceme-li třídního tematického časopisu. Práce na školním časopise zahrnuje několik týdnů příprav a sbírání materiálů, je-li práce umožněna pouze o hodinách výtvarné nebo mediální výchovy. V hodinách výtvarné výchovy je možnost spíše vytvořit třídní nebo vyloženě tematický časopis na určité téma. V tomto případě se pak časopis zpracovává

v podobě výtvarné řady nebo projektu. Je možnost pracovat se školním časopisem i jako s volnočasovou aktivitou v rámci školní družiny nebo odpoledního kroužku. To nabízí možnost více propracovaného výsledného časopisu a navíc umožnit časopisu nějaký vývoj a pravidelnou periodicitu vydávání.

Ráda bych, aby děti hodnotily časopisy a jiné tiskoviny interdisciplinárně, tzn. aby kladly stejný důraz na složku obsahovou i složku výtvarnou, čtou-li nebo jen prohlížejí svůj (oblíbený) časopis. Jde-li o tvorbu jejich vlastního nebo zájmového časopisu, aby takto přistupovaly ke své produkci.

2 TEORETICKÁ ČÁST

2.1 MÉDIA – NOVINY, ČASOPISY, TELEVIZE, ROZHLAS A INTERNET

„Ve 20. letech 20. století se masová komunikace stala celosvětovým jevem, který pomáhal vytvořit současnou tvář globálního prostředí. Obrázky a zvuky se staly základními stavebními panely masově mediované skutečnosti, která od té doby formuje sociální a politickou krajinu moderních společností.“¹ Média jsem pro nás v dnešní době velice přirozeným a dokonce potřebným fenoménem. Média z velké části ovládají naše životy a rozhodování. Aniž bychom si to uvědomovali, media nám přinášejí jak objektivní, tak i velice zkreslené informace, které i negativně ovlivňují naše každodenní rozhodnutí. Jako jednoduchý příklad může posloužit například televizní předpověď počasí. Všichni víme, že takováto předpověď počasí je prezentována na základě informací podaných Českým meteorologickým úřadem, ale také vím, že takováto informace je pouze orientační. Přesto každé ráno sledujeme televizní předpověď počasí a podle toho se pak oblékneme. Není to chyba? Není lepší brát tyto informace objektivně a přesvědčit se u více zdrojů nebo jednoduše vykouknout z okna? Na veškeré informace, které k nám jdou z médií jako televize, rozhlas, noviny nebo časopisy, bychom měli nahlížet kriticky. Neměli bychom se spokojit s informacemi z jednoho zdroje, protože ač je vše objektivní, vždy je nám informace poskytována prostřednictvím nějaké osoby, která má vlastní názor a zkušenosti. Aniž bychom si to uvědomovali, informace k nám jdou ovlivněny názorem člověka, který ji zpracovává.

¹ HARDT, H. In MIČIENKA, M.; JIRÁK, J. a kol. 2007, s. 5

Jak již bylo zmíněno, media ovládají naše životy a rozhodování a často nám podsouvají věci a informace, které bychom si nikdy z vlastního zájmu ani nepřčetli nebo neprohlédli. Toto je patrné zejména na internetu, kde na nás běžně vyskakují nejrůznější reklamy, které bychom si nikdy ani neprohlédli. Na druhou stranu nám média nabízejí nepřeborné množství podnětů pro „přemýšlení o světě a vlastním životě. Média nabízejí vzory jednání a vzory sociálních rolí. Média jsou významným zdrojem naplňování volného času.“²

2.2 MEDIÁLNÍ VÝCHOVA

Vztah k „masově mediované produkci“³ je zmíněn i v Chartě práv dítěte OSN z roku 1989, článek 17. Zde je uvedeno, že dítě má právo na přístup „k informacím a materiálům z množství národních a mezinárodních zdrojů, zvláště takových, které jsou zaměřeny na jeho sociální, duchovní a morální blaho a fyzické i duševní zdraví.“⁴

Mediální výchova je fenoménem poslední moderní doby a její vyučování se postupně dostávalo do škol především na 2. stupeň základních škol a i střední školy. V dnešní době je mediální výchova již součástí rámcově vzdělávacích programů ČR. Díky mediální výchově vychováváme mediálně gramotné jedince s kritickým pohledem na svět médií. V publikaci *Média tvořivě*, je mediální tvorba přímo definována jako „[...] dovednost vyjadřovat se písemně, ústně, obrazem, hudbou a také kombinací těchto prostředků.“ Dovednost dále popisuje jako technickou, a to: „[...] kupř. focení a úprava fotografií na PC, natáčení zvuku i obrazu, střihání zvuku i obrazu, orientace na internet a dovednost přispívat nebo tvořit vlastní blogy, stránky, ...“

2.2.1 Mediální výchova v datech

O vlivu médií, zvláště na mladé, se zmiňují již někteří autoři jako je Platón ve svém díle *Republika* nebo Jan Ámos Komenský v díle *Labyrint světa*. Ve 20. letech 20. století byl, hlavně v Německu, kladen veliký důraz na to, aby se obsah médií, hlavně novin, stal součástí vyučovacích hodin.⁵ Velikou výstrahou byla 2. světová válka, kde byla média

² MIČIENKA, M.; JIRÁK, J. a kol. 2007., s. 8

³ Masově mediovaná produkce je veškerá mediální produkce od tiskových forem médií po internet a televizi. Viz. literatura MIČIENKA, M.; JIRÁK, J. a kol. *Základy mediální výchovy*.

⁴ Tamtéž, s. 8

⁵ Tamtéž, s. 10, V této době vycházel i u nás časopis *Duch médií*, který obsahoval rubriku: *Noviny ve škole*.

hlavním prostředkem strategie Joseph Goebbelse⁶ při prosazování propagandy nacistické vlády Německa. Dalším impulzem byl fakt, který vystoupil na povrch v 70. letech. A to, že lidé nedokážou v televizním přenosu rozeznat zpravodajství od reklamy a přisuzují jim stejnou váhu. Od roku 2000 je mediální výchova tématem RVP a od školního roku 2006/2007 je součástí kurikulární reformy.⁷

2.2.2 Mediální výchova v RVP

„Skutečnými vychovateli v oblasti mediální výchovy se staneme, když jazyky médií (foto, video, rozhlas...), specifické formy a žánry (obrázek, comix, film, reportáž, anketu,...) začneme vnímat jako poměrně samozřejmý komunikační prostředek v každodenní školní praxi.“⁸ Mediální výchova je výjimečný předmět, který žákům dá více než běžný školní předmět. Na rozdíl od jiných, tento předmět žákům nepodává informace, ale přímo je učí si všechny informace najít i z více zdrojů, aby je měli co nejobektivnější. V neposlední řadě, mediální výchova, učí žáky vytvořit si vlastní názor a nebát se ho dát najevo. Díky vyhledávání informací z více různých zdrojů se u nich také rozvíjí kritické nahlížení na informace, které k nim přicházejí. „V mediální výchově se musejí pít po tom, odkud informace a myšlenky přicházejí a ne přijímat fakt, že tu prostě jsou.“⁹

V rámci mediální výchovy jsou v RVP přímo uvedeny tzv. „Recepční a produkční činnosti“¹⁰

Výňatek z publikace *Základy mediální výchovy*:

Recepční činnosti:

kritické čtení, poslouchání a pozorování mediálních sdělení
interpretace vztahu mediálních sdělení a reality
pozorování stavby mediálních sdělení

⁶ Dr. Paul Joseph Goebbelse (1897-1. Května 1945, kdy spáchal sebevraždu), byl jeden z nejbližších pracovníků Adolfa Hitlera a jeho činy tomu i odpovídaly. Vedl ministerstvo pro lidovou osvětu a propagandu. Byl tzv. ministr propagandy. Viz. http://cs.wikipedia.org/wiki/Joseph_Goebbels nebo ŠOTOLOVÁ, E. *Vzdělávání romů*. Praha: Nakladatelství Karolinum, Univerzita Karlova v Praze. 2008. ISBN 978-80-246-1524-0

⁷ Viz. literatura MIČIENKA, M.; JIRÁK, J. a kol. *Základy mediální výchovy*.

⁸ RUTOVÁ, N. (ed) *Média tvořivě. Metodická příručka mediální výchovy*. Viz. literatura

⁹ BAZALGETTE, C. In MIČIENKA, M.; JIRÁK, J. a kol. 2007, s. 8

¹⁰ Žáci si osvojují základní poznatky o médiích, a jejich fungování, pomocí Receptivního postupu a produktivního postupu. Receptivní znamená, že si osvojují média pomocí kritické interpretace reálně existujících médií. A druhý způsob je osvojování pomocí praxe, například ve školním časopise. MIČIENKA, M.; JIRÁK, J. a kol. *Základy mediální výchovy*. Viz. literatura

sledování vlivu médií
sledování fungování médií

Produktivní činnosti:

organizace práce ve školním médiu – časopise, rozhlase, internetové stránce, blogu
příprava vlastních příspěvků
redigování příspěvků druhých
reprezentace školního média před školní i mimoškolní veřejností

2.3 ČASOPIS V RÁMCI MEDIÁLNÍ VÝCHOVY

Speciálním prvkem v rámci mediální výchovy je časopis.

2.3.1 Časopis a periodický tisk v datech

Vývojový posun v oblasti mediální komunikace velkou měrou napomohlo rozšíření dopravních cest a jiných vymožeností tehdejší doby. Mediální komunikace je vlastně forma předávání informací. Z historického hlediska lze tyto „informační komunikace“¹¹ rozdělit do tří historických etap.

Podle Rajlichy¹²:

- 1) informační revoluce – vznik písma (od 4500 př. n. l.)
- 2) informační revoluce – vznik knihtisku (v Evropě, po 1440¹³)
- 3) informační revoluce - informační technologie (od 50. let 20. stol.)

Od poloviny 19. století vstupuje do popředí periodický tisk, i když stále kniha funguje jako nositel informací. Nejstarší noviny tištěné na papíře vycházely jednou týdně od roku 1605 ve Strassbourgu s názvem *Relation*. Píše o tom Karel Hvizďala v článku *Média a politika: rizika propojování*¹⁴. Tyto noviny obsahovali nejen zprávy, ale i inzerci a černou kroniku „informace o tom jak jsou bezpečné cesty, kde se nejvíc přepadá a později i zprávy o

¹¹ RAJLICH, J. *Typografie přelomu tisíciletí* In *Zpravodaj 98. Československého sdružení uživatelů textu*. Ročník 8. ISSN 1211-6661

¹² Tamtéž

¹³ Knih tisky byl vynalezen v roce 1445 Johannesem Guttenbergem (1394/99 – 1468). Některé zdroje uvádějí i rok 1445. Guttenberg v té době vytiskl svůj první historický tisk o posledním soudu s názvem též *Zlomek knih Siblylliných*. Tento výtisk měl 27 stran. <http://ireferaty.lidovky.cz/100/4904/Gutenberg-Johannes>

¹⁴ Tímto Hvizďala vychází z poslední studie Rudolfa Strobera ze Svobodné univerzity v Berlíně. In *Média a politika: rizika propojování*. <http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/karel-hvizdala.php?itemid=9374>

událostech ve vzdálenějších městech.¹⁵ Ještě před proslulými londýnskými novinami *The Times* se v roce 1780 objevili na trhu noviny s názvem *Neue Zürcher Zeitung*, které jsou považovány za „první prototyp moderního seriózního deníku“¹⁶ O šest let později, začali vycházet první noviny u nás pod názvem *Schönfeldské císařské a královské pražské Noviny*. Jejich redaktorem byl Václav Matěj Kramerius. Novinový tisk se rozvíjel dále především z politických důvodů, některé noviny vyloženě vznikaly z iniciativy některých politických stran, což se stává záležitostí především 19. století. Současně v této době se zrodil i komerční tisk, což je odvozeno od vynálezu rotačky v roce 1848 a z tisku se stává „masmedium“¹⁷. Současně potřeba tisku souvisela se vzrůstající potřebou inzerce v důsledku vzniku spousty obchodních domů. „Inzerce, z které plynul hlavní příjem, zlevnila noviny: tak se zrodil bulvár či v USA penny press či yellow press. Ten plnil v různých zemích různé sociální funkce, ale hlavně majitelům přinášel zisk. Tehdy se zase zrodil slogan, že noviny jsou tiskárna na peníze.“¹⁸ Časopisy přijdou na řadu od poloviny 19. do 30. let 20. století¹⁹.

2.3.2 Kniha, periodický tisk a časopis

Ač jsou knihy, noviny i časopisy tištěným médiem, liší se v mnoha aspektech – některé z rozdílů se pokusím následně popsat. Základní rozdíl představuje jejich životnost recepce. Kniha se často dotiskuje a podléhá dlouhé životnosti nejen v prodeji, tak i v užívání. Tomu odpovídá i její zpracování v podobě pevné nebo brožované vazby. Kniha je ve společnosti pojímána často i jako objekt estetického vnímání nebo jako umělecký artefakt. To už je ale závislé na její výrobní ceně nebo tématu, které pojímá. Navíc forma knihy – kodexu k sobě stále váže určitý symbolický odkaz. Všechna důležitá náboženství našeho civilizačního okruhu se považují za „náboženství knihy“. U periodického tisku je tomu o mnoho jinak. Dá se říci, že noviny jsou protipólem knihy. Jsou vydávány na velice krátké období a veliké množství čtenářů. Mají spíše informační důležitost a využití než zpracování po stránce estetické. Po vizuální stránce, forma následuje obsah a je závislá na cílové skupině čtenářů. Jejich grafická úprava bývá přehledná a podporuje vícesloupcové uspořádání textu, doplněné obrázky a titulky jednotlivých článků.

¹⁵ Tamtéž

¹⁶ Tamtéž

¹⁷ RUTOVÁ, N. (ed) *Média tvořivě. Metodická příručka mediální výchovy*. Viz. literatura

¹⁸ HVÍŽDALA, K. In *Média a politika: rizika propojování*. Viz. internetové zdroje

¹⁹ GABRIELOVÁ, B.; MARČÁK, B. Kapitoly z dějin brněnských časopisů II. Viz. literatura

Časopisy stojí na rozhraní knihy a periodického tisku. Tato periodika jsou vydávána na delší období než noviny. Počítá se s tím, že čtenáři často používají časopis jako zdroj informací nebo zajímavého čtení ve volném čase. Periodicita může být i delší. Zpravidla platí, že čím odbornější časopis máme v rukou, tím je vydáván na delší období. Dalším důležitým rysem časopisů je využití výtvarné i obrazové složky. I rozložení zrcadla stránky je jiné. Využívá se stejně obdobně jako u novin více sloupcového uspořádání. To vyplývá i z množství použitých obrazů. Obrazová složka hraje v tiskovině dominantní úlohu, převládá.

2.4 Školní časopis

Školní časopis je součástí školního systému snad od první republiky. Je to periodikum, které produkují školy a jejich studenti. Zprvu byl školní časopis fenoménem spíše gymnázií nebo středních škol a postupem času se vmísil i na základní a mateřské školy. Je to další prostředek jak zviditelnit nejen samotnou školu, ale i studenty v ní. Udává okolí přehled o dění ve škole a akcích s ní spojených. Navíc jsou každoročně organizovány soutěže školních časopisů, kterých se mohou zúčastnit jakékoli školy²⁰. Také jsou zde měsíční soutěže, a to o nejlepší článek. Toto je možnost nejen zviditelnit vlastní produkci i na celostátní povědomí, ale i posunout význam školního časopisu dál.

Jako definici, co je školní časopis, můžu citovat publikaci vydanou učitelským sborem Základní školy Mendelova v Karviné: „Je to každá tiskovina, kterou si na nejrůznějších typech škol dokáží její tamní autoři připravit.“ Školní časopisy mohou být různé, podle toho, kdo je zpracovává a vydává. Podle publikace Jak se dělá časopis aneb Školní časopis pod lupou, dělíme školní časopisy do několika skupin podle místa vydávání na časopisy mateřských škol, časopisy základních škol, středních škola a vysokých škol. Školní časopis na základních školách, což je téma této práce, se od časopisů mateřských škol liší především tím, že to tvorby jsou z velké části zapojeni žáci. V tomto případě pedagog sehrává roli rádce a eliminátora vulgarismů apod. Na středních školách je tomu jinak. Zde

²⁰ Náš školní časopis 2010 - Soutěž školních časopisů momipražských ZŠ, pod záštitou Evropské unie, ESF, Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy a OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost.

<http://www.abeceda-os.cz/casopisy.htm>

Školní časopis roku.Celostátní soutěž školních, mládežnických časopisů a půlnočních novin.

<http://www.askcr.cz/casopis/>

Školní časopis Vysočiny. <http://www.centrumvysocina.cz/soutez-skolni-casopis-vysociny.html>

si svou redakci vedou studenti sami. Časopis pak slouží jako dobré zrcadlo kantorů i celé školy.

2.4.1 Specifika školního časopisu jako média

Školní časopis je odlišný od běžných tiskovin už svou výrobou nebo zpracováním. Často svou tiskovou formou vypadají jako periodický tisk. Takto je to například u školních časopisů jako je *Kukadlo*²¹ nebo *Scarabeus*²². Zpravidla jsou školní časopisy v černobílé formě. Barevnost si mohou dovolit pouze školní nebo studentské časopisy, které mají k dispozici vlastní finance nebo sponzorské dary. Je-li potřeba vložit barevný obsah do méně bohatého časopisu, lze tuto situaci vyřešit jednou vloženou plnobarevnou stranou. Další barevné prvky lze řešit vlepováním samolepicích fólií nebo přímým vybarvováním některých částí. To se však odvíjí od výše nákladu.

obr. č. 2 - ukázka školních časopisů

2.4.2 Obsahové vlastnosti

Školní časopis je možné považovat jako školní tiskovinu podávající určité informace o chodu školy, zajímavostech, aktuálních akcích a jiných tématech týkajících se dané instituce. Školní časopisy je možné rozdělit do dvou skupin. Satirické a publicistické. Satirické pojednání školního časopisu většinou můžeme vidět na středních školách a gymnáziích, kde si časopis zpracovávají studenti sami. V tomto věku mají již často vlastní názor na události nebo osoby v instituci školy a časopis tak může být i dobrou zpětnou vazbou pro pedagogy. Jde-li o publicistický styl, setkáme se s touto formou spíše na základních školách, kdy jsou časopisy prostředkem informování. Jde-li o odbornější články, text slouží jako odkaz na určité zdroje a literaturu, kde je možné zjistit více o tématu. Vydáváme-li školní časopis na základní škole, neměli bychom opomenout i žáky nižších ročníků, kteří také nahlédnou do tiskoviny. V tomto případě jim můžeme připravit nějaké zábavné omalovánky nebo spojovací obrázky apod.

²¹ Viz. <http://skolni-kukadlo.webnode.cz/>

²² Již nefungující školní časopis.

Jak již bylo zmíněno, je možno užít i článků z jiných komerčních časopisů, avšak lepší cestou je vytvářet a používat autorské práce vzniklé přímo studenty nebo členy redakce časopisu.

Zajímalo mě, co by rádi žáci měli ve svém školním časopise. Zeptala jsem se na tuto otázku žáků 5. třídy, ZŠ Radim, se kterými jsem zpracovávala téma časopisu zaměřeného na jejich tvorbu v hodinách výtvarné výchovy a pracovních činností. Dostalo se mi velice jasných odpovědí, které ukazují, že žáci ve školách mají velice jasno, jak by měl časopis vypadat.

„Určitě by náš časopis měl obsahovat školní hlášky, zážitky z výletů, povedené školní práce s fotkou, práce [...] Ráda bych zpracovávala téma o celebritách nebo o moderních filmech.“ Žákyně 5. třídy pí. Mgr Baštové, ZŠ a MŠ Radim

Žáci dále uváděli nápady jako: komix, zprávy a novinky, recenze filmů, zajímavosti, soutěže nebo informace o škole a jiné. Dá se tedy říci, že školní časopis může mít podobnou strukturu jako komerční časopisy? Asi pouze z části. V oblasti školního časopisu lze využívat nejrůznější prostředky pro oživení tohoto čtení. Dovoluje to i nízký náklad výtisků. Na druhou stranu přeci jen musíme s touto tiskovinou zacházet jako s časopisem a ne jako s knihou nebo autorskou publikací. A v druhé řadě musíme myslet na fakt, že toto periodikum budeme vydávat na náklady školy a tudíž kvalita tohoto časopisu tomu i odpovídá. Více viz. kapitola *Možnosti nízkonákladového tisku*. Po obsahové stránce školního časopisu, zde můžeme používat, jako oživující prvky, karikaturu, kresbu, „vyplňovačky“, různé skládačky, „proštíhovačky“ nebo vložené samolepky, plakáty apod.

Závěrem této kapitoly nutno dodat, že jednoduchost a přehlednost hraje velikou roli v úspěchu časopisu do budoucnosti. Jednotlivé obsahové části a rubriky by měli vždy zachovávat stejné místo.

2.4.3 Základní struktura a pravidla časopisu

Rozdíl mezi knihou a novinami je patrný na první pohled. Každý z nás je schopen si vybavit základní strukturu oblíbeného časopisu. Grafik však nevystačí pouze s intuitivním vnímáním odlišností. Během své práce na grafické úpravě tiskoviny by se měl přidržovat ověřených pravidel, jejichž specifika odpovídá danému médiu. Sazba časopisu je

specifická grafická disciplína. Nelze k ni přistupovat jako k sazbě knihy, brožury, ročenky nebo jakékoli jiné tiskovině.

Rozebereme-li vizuální podobu stránky běžného časopisu, můžeme identifikovat několik hlavních částí, z kterých se skládá. Z hlediska grafické úpravy není důvod, aby školní časopis nenaplnil základní znaky typické pro periodické tiskoviny. Sjedený vzhled textu umožní snadnější orientaci čtenáře, navíc kvalita vizuálního řešení může podpořit

LAYOUT ČASOPISU

NÁZEV	POPIS	OBSAHOVÁ PRAVIDLA	GRAFICKÁ / TYPOGRAFICKÁ PRAVIDLA
Jméno časopisu = BRAND (logo)	Brand je poznávací značka časopisu a je nedílnou součástí titulky.		Výrazné písmo nebo znaky, v běžném tisku umístěvano do horní třetiny stránky. Toto pravidlo existuje z důvodu prodeje na novinových stáncích.
Titulka	Titulní strana je nejdůležitější částí kostry časopis ve chvíli, kdy si časopis kupujeme.	Brand je poznávací značka časopisu a je nedílnou součástí titulky. Z titulní strany by mělo být jasné, co v časopise najdeme za zajímavosti	Obsahuje jméno časopisu. Jednu hlavní titul a další podtituly. Vždy jednotná vizuální grafika.
Layout vnitřních stran	Layout je shodný napříč rubrikami celého časopisu. Udržuje vizuální jednotu tiskoviny.	Layout je shodný napříč rubrikami celého časopisu. Pokud má všechny rubriky stejné, nastavuje i shodné sloupcování.	Nesmí narušovat ostatní části časopisu. Pokud má všechny rubriky stejné, nastává i shodné sloupcování.
Paginace	Je vždy součástí vnitřní layoutu časopisu.		Měla by být umístěna na okrajích stránky časopisu a neměla by zasahovat do ostatní grafiky. Může být pouze číslice nebo i velice zdobný prvek.

Podoba layoutu záleží na nás. Zrcadlo jednotlivých rubrik nemusejí být vždy stejné. Pokud máme však stanovené zrcadlo stránky k rubrikám, je toto rozmístění závazné a nemělo by se porušovat. Například časopis *Reflex* striktně dodržuje svá zrcadla stránek.

celkovou identitu časopisu. Současně je zřejmé, že ověřené postupy nemohu během práce nad časopisem nahradit tvořivá řešení. Není tedy cílem držet se striktně všech daných pravidel, ale naopak poznatý fundament překvapivě rozvíjet. Každý časopis má svůj specifický layout, podle něhož je i možné jednotlivé časopisy rozeznat. Grafikovi slouží zrcadlo stránky nebo zrcadlo časopisu jako jakási šablona, do níž vkládá obsah.

Zrcadlo stránky vždy obsahuje textové rozvržení v podobě „chlebového textu“ zarovnání odstavce, titulek, perex a většinou i obrazovou složku. Odstavec zarovnaný do bloku je na první pohled rozeznatelný od jiných typů zarovnání. Vyznačuje se tím, že máme pravou i levou stranu textu zarovnanou k okraji zarovnání a tím nám vzniká souvislý sloupec neboli blok, jak je již adresováno v názvu typu zarovnání. Tento typ zarovnání sazby je nejen velice používaný v knižní sazbě, ale také v novinové nebo časopisové sazbě už právě pro svou dobrou čitelnost.

Po obsahové stránce je v obecném slova smyslu, důležitým a základním obsahem tiráž, obsah nebo úvodník. Obsah se nachází nejčastěji na 3 straně časopisu (počítáme-li titulku jako stranu jedna). Zahrnuje názvy titulů nebo rubrik, které najdeme v tiskovině. Tiráž nám sděluje nejdůležitější informace o časopise jako tiskovém médiu. Najdeme zde nejen adresu vydavatelství nebo tiskárny, která zhotovila časopis, ale také informace o autorech nebo trochu informací o historii časopisu (jako tomu je např. u časopisu Nový prostor). Tiráž najdeme nejčastěji na poslední stránce tiskoviny.

Aby popis základních prvků struktury časopisu, byl kompletní, nemůžeme zmínit tisková písma. Sem patří knižní, novinová a časopisová písma, titulková, akcidenční a speciální. Novinová písma jsou nejčastěji serifová²³ a dobře čitelná i v malých velikostech sazby. Písma v titulcích, perexu a textu článku by měli nést své charakteristické znaky již tím, jsou navzájem v kontrastu. Jednotlivé typy od sebe musíme bezpečně rozeznat nejen bodovou velikostí písma, ale i odlišností užitého fontu a řezem písma²⁴.

Titulní strana je nejdůležitější částí kostry časopis ve chvíli, kdy si časopis kupujeme. Je možné říci, že většina spotřebního zboží je prodávána z velké části pomocí designu nebo

²³ Serifová písma jako je Garamond (Claude Garamond, 1499-1561), Basrerville (John Baskerville, 1752-1757), Bodoni (Giambattista Bodoni, 1790) nebo Times (Stanley Morison, 1931), nepřesně využívají všechny patku na koncích, kterým se říká serify.

²⁴ Řez písma, neboli font style nebo typeface. „Konkrétní verze základního typu písma odlišující se sklonem (např. kurzíva), tloušťkou tahů (slabé, polotučné, tučné, extratučné) a šířkou znaků (zúžené, rozšířené), dále podtržení, stínování aj.“ In http://vydavatelstvi.vscht.cz/knihy/uid_es-005/hesla/Rez_pIsma.html

grafické úpravy. Z titulní strany by mělo být jasné, co v časopise najdeme za zajímavosti. Titulní strana by měla mít jednotnou vizuální grafiku, aby byl časopis vždy rozeznatelný od jiných tiskovin. Porovnáme-li titulky dvou komerčních časopisů, *Reflex* a *Respekt*, lze je hned identifikovat a bezpečně rozeznat mezi ostatními. Oba dodržují v každém čísle svou grafickou úpravu a používá vždy stejné principy. Již na první pohled je patrné, že *Reflex* zakládá svou titulku na celoformátové fotografii nebo fotografice. Na druhou stranu časopis *Respekt* používá kresbu. Zakládáme-li školní časopis, tyto pravidla nejsou tak dodržována, ale s jistotou bychom měli uvažovat i o budoucím vývoji titulky a její vizuální podobě²⁵.

Co se týče pravidel v psaní textu, jedná se o pravidla, která udržují vizuální jednotu a příjemnost čtení. Podle Rajlicha je nejdůležitějším aspektem vizuální kvality čitelnost. Vytvořil desatero čitelnosti, které zde ve zkratce uvádím:

1. širší řez písma je čitelnější než úzký
2. minusky jsou čitelnější než verzálky
3. dynamická antikvová písma jsou čitelnější než statická
4. grotesky (lineární písma) jsou hůře čitelné v delších textech
5. volně psaná písma, kaligrafická písma, lomená písma, ozdobné varianty jsou v delších textech a rádcích málo čitelná a působí únavu zraku
6. pro čitelnost je třeba dodržet určitý kontrast textu a pozadí
7. pro dobrou čitelnost se vyhněme používání textů na komplikovaných pozadí (rastry, struktury, fotografie)
8. tmavé písmo na světlé ploše je čitelnější, ve zhoršených světelných podmínkách je však světlé písmo na tmavém pozadí čitelnější
9. Sazba textu na prapor je čitelnější než sazba na blok
10. text, který má kolem sebe dostatek prostoru, více čitelný

K čitelnosti a kontinuálnosti čtení textu přispívá také správné umístění mezer v textu. Mezi základní pravidla sem patří například umístění mezery za každou čárkou a tečnou v textu.

²⁵ O porovnání časopisu *Respekt*, *Reflex* a libovolného školního časopisu. Viz. kapitola „Zaostřeno na...“

2.4.4 Možnosti nízkonákladového tisku

Při sazbě běžného komerčního časopisu musí grafik dodržovat přesné zásady předtiskové přípravy, které potřebují tiskárny, aby mohly časopis vytisknout bez problémů.

V produkci školního časopisu je tomu jinak. Pokud nemá škola více financí nebo sponzorské dary, musí si pomoci sama při tisku školního časopisu. Tyto tiskoviny jsou z pravidla tištěné buď v malých tiskárnách nebo pomocí vlastních prostředků školy, na školních tiskárnách a xerozech. Od tohoto faktu se také odvíjí nejen grafická, ale i tisková kvalita a podoba časopisu. Jsou téměř vždy v černobílé formě, dokresleny například vloženou jednou barevnou stranou nebo tiskem na barevné papíry, méně často dolepovány barevnými samolepicími materiály nebo dobarvovány ručně. Avšak stále je velikou důležitostí čas. Redaktoři z řad žáků i pedagogové, kteří se na vzniku časopisu podílejí, musejí časopisu věnovat víc volného času než jim nabízejí volitelné nebo jiné předměty na škole. Zapálení nebo obětavost pro toto medium se odráží na kvalitě tiskoviny. Jak graficky, tak i v části kompletovací. Budeme-li chtít, aby byl časopis barevnější a budeme tomu muset i obětovat čas.

Způsob výroby časopisu je závislý na „nákladu“ tisku. Nákladem se, v tomto případě, rozumí počet výtisků časopisu. Je pravidlem: „Čím více výtisků, tím je cena nižší.“ To znamená, že čím víc kusů necháme tisknout v tiskárně, tím bude cena jednoho výtisku nižší. Počet výtisků se u jednotlivých škol liší podle toho, jak je škola velká a kolik má časopis čtenářů. Na rozdíl od školy na vesnici, kde se „náklad“ vyšplhá k pár desítkám tisků, na velké městské škole se počet výtisků může dostat až k několika stům výtisků. V závislosti na tomto se i liší kvalita a originalnost zpracování media.

2.4.5 Motivace žáků k zapojení do tvorby školního časopisu

Tvorba školního nebo zájmového časopisu je pro děti atraktivním tématem a již to může být lákavá motivace pro trávení jejich volného času. Snad největší motivací k připojení žáků je fakt, že vlastní školní časopis vytvářejí nejen pro sebe, ale i pro své kamarády, spolužáky a často i rodinné příslušníky. Toto všechno funguje, ale nesmíme zapomenout na to, aby si obsah školního časopisu zvolili právě žáci, které ho vytvářejí nebo čtou. Musí mít pocit, že o časopise rozhodují, že jejich „slovo“ má určitou váhu v redakci. „Je důležité, aby si sami studenti zvolili, s kým budou muset řešit své problémy a od koho

budou očekávat požadavky.“²⁶ To se zdá jako výborné řešení. Vedoucí redakce má takto zaručenou přirozenou pozici a chod redakce by měl probíhat hladce. Volba studentů nebo žáků by mohla probíhat i na jednotlivé pozice rektorů, grafiků nebo jiných pozic.

Motivace nemusím být pouze k přesvědčení žáků, aby se přidali k práci v redakci. Publikace *Jak se dělá časopis aneb školní časopis pod lupou* udává i možnost zapojení i jiných žáků ve škole, aniž by byli součástí redakce školního časopisu. Je možné motivovat žáky k lepším výsledkům tak, že například nejlépe napsaná slohová práce, v hodině českého jazyka, bude otištěna právě ve školním časopise.

V neposlední řadě je možnou motivací žáků, kteří by se mohli přidat do redakce nebo žáků, kteří chtějí pouze externě přispívat nebo soutěžit, jsou motivační předměty jako jsou samolepky a odznáčky s grafickými prvky časopisu. Členové redakce by měli možnost tyto předměty získat automaticky a externisté za odměnu nebo za soutěže. Při delším fungování časopisu nebo více finančních prostředcích by bylo možné vytvořit i vlastní redakční trička s potiskem a jménem časopisu.

2.4.6 Jak vidí školní časopis studenti Pedf UK v Praze

V rámci fenoménu časopis a škola mě zajímali názory kolegů z řad studentů na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovi v Praze. Průzkum jsem dělala v rámci předmětu *Metody kvalitativního výzkumu v pedagogice*. Jednalo se o ohniskovou skupinu studentů ve věku 20. – 25. Let, kteří studují pedagogické obory. Nutno podotknout, že závěrečná zpráva obsahuje autentické výpovědi z videonahrávky a tudíž, je zde v citacích použito přesného opisu výpovědí.

Výzkumná otázka: Je přínosné vydávat školní časopis na základních školách, ve spolupráci s žáky nebo studenty?

Dotazovaní vyslovili zajímavé názory, které hodně čerpali z jejich vlastní zkušenosti s tvorbou školního nebo třídního časopisu. Spíše se kladně shodli na názoru, že vydávání školního nebo třídního časopisu je pro děti prospěšné, zvláště, když se na tvorbě podílejí. Vyslovili možnost vytvoření redakce, která by zahrnovala jednotlivé zástupce z každého

²⁶ KOL. AUTORŮ. *Základy žurnalistiky pro redaktory studentských časopisů*. s. 11. Viz. literatura

ročníku. „[...] byly různý zástupci, z ostatních tříd, který se na tom podíleli.“ nebo „Dovedu si představit tak, že to dělá třetí třída nebo čtvrtá, že to dělají jako i starší.“ Což by odpovídalo spíše volnočasové aktivitě, která napomáhá i v takových případech jako, zamezení žákům, aby se dostali do „nevhodné party“ nebo aby začali mít jakékoli jiné problémy. Aktivita a zájem o zapojení do volnočasové aktivity se podle dotazovaných odvíjí od věkové skupiny žáků nebo studentů. „Je otázka co je v jakém věku, že ten školní časopis...pochybuju, že devátáci budou nadšeně dělat školní časopis, teda asi jak kdo no...“. Nejdůležitějším přínosem, je podle dotazovaných, komunikace. A to nejen navzájem s ostatními žáky nebo studenty, ale hlavně s učiteli. Spolupráce jednotlivců s ostatními má veliký vliv především „[...] na kolektiv, protože člověk se jako, jakoby přátelí s těma učiteli, protože oni samosřejmě na ně dohlížej. Tak to je přínos prostředí.“ Pokud jsou děti v kolektivu i s učiteli a ti je berou jako partnery, v práci na školním časopise, je jasné, „[...] že to pomáhá v ty komunikaci s těma učiteli a mezi těma dětma navzájem a že mají pocit, že se podílí na tom chodu tý školy.“ Dotazovaní vyslovili i některá kritéria, která by měla, podle nich, předcházet negativnímu vlivu na děti, při práci se školním nebo třídním časopisem. Nejvíce apelovaným názorem byl fakt, aby děti měli možnost výběru tématu a vůbec možnost zvolit si svůj zájem. Zda se podílet nebo nepodílet na vytváření školního nebo třídního časopisu. „No tak, určitě ne příkazem, že teď budete pár let vydávat časopis, jako že my jsme to třeba takhle zažili, jo.“, „[...] kdyby tu byla třeba ta možnost vydávat prostě školní časopis s tématama, který ty děti budou zajímat nebo třeba s nějakýma, nějakýma provokujícíma tématama. Že třeba, jestli já nevím můžou děti třeba otevřít okna vo přestávkách a takovýhle.“, „Jim to nabídnout, a když budou chtít, tak očekávat a prostě, když ne, tak ne. Ale třeba je taky nějak navést..“, „Trochu je inspirovat.“ Při rozhovoru vyplynulo riziko mediální výchovy v rámci RVP a necitlivého zacházení s tématem. Žáci často chápou zadané úkoly jako povinnost a nedávají jim žádnou vyšší váhu. „Půlka lidí se na to úplně vykašlalo, půlka stáhla nějaký články z internetu a uveřejnila je tam...“ „[...] opravdu jsme to dělali na to, abychom prostě splnili to, že jsme měli vydat jeden třídní časopis [...]” Tímto se stává celá práce samoúčelná a neplní svou funkci ani nepřináší žádné hodnoty navíc. Dá se tedy říct, že velikou roli hraje komunikace a motivace žáků a studentů. „Já si myslím, že jo, to píšou pro ty děti, takže třeba to píšou tak, že tomu rozumněj ty co to čtou. „ A fakt, že žáci píší o tom, co je zajímavá a pro ty, koho znají (samozřejmě také pro sebe), již to je velikou

motivací pro správné vyučování mediální výchovy nebo vydávání školního časopisu v rámci volnočasové aktivity.

Tento malý průzkum by se dal jednoduše shrnout v jeden jasný názor. Redakce časopisu by neměla zahrnovat pouze studenty nebo žáky jedné věkové skupiny, ale měla by zahrnovat pokud možno všechny individuální zájemce z jednotlivých tříd. Funkce členů redakce by měla být dobrovolná. Tím se i zaručí snaha a efektivnost práce v redakci. Když žák dělá to, co je mu blízké nebo to, co ho zajímá, snaží se více a vidí v práci větší smysl hlavně pro sebe. Posléze ale také nalézá smysl i u ostatních tím, že jim předkládá a dělí se o své zájmy a poznatky. Tím se i formuje sebevědomí a charakter žáka. Z tohoto všeho také vychází důležitost výběru tématu a obsahové stránky časopisu. Zde platí pravidlo, nebo by mělo platit, že žáci si svá témata vybírají sami. Z dotazování studentů Pedf. Uk v Praze také vychází názor, že pokud mají žáci možnost psát o tom, s čím nesouhlasí, tím se pro ně stává psaní a čtení časopisu zajímavějším.

2.4.7 Tvorba školního časopisu jako volnočasová aktivita

Mediální výchova je výjimečným předmětem, ale v obecném měřítku. Jednotlivým částem a tématům tohoto předmětu se nelze více věnovat. Proto by ale byly užitečné rozšiřující volitelné předměty, které by se více věnovali jednotlivým tématům, jako je právě školní časopis. Pro jeho tvorbu bohužel nestačí pouze část jednoho předmětu během roku. Z toho vyplívá, školní časopis je otázkou především volnočasových aktivit žáků. Během školního vyučování předmětu mediální výchova není na tvorbu školního časopisu příliš času. Téma školního časopisu je pouze část vyučovacích osnov během školního roku a tudíž je tato disciplína ideální spíše pro volitelné předměty nebo součást volnočasových aktivit ve školní družině. Je ale velmi pravděpodobné, že autoři do vzniku časopisu musejí dát ještě více svého volného času, než jim nabízejí školní a volitelné předměty.

Vydávat školní časopis má smysl ve chvíli, kdy má možnost vznikat a rozvíjet se v nezávislém prostředí bez cenzury. V tomto případě musí probíhat autocenzura. Časopis je vytvářen žáky a tudíž by měl i odrážet jejich vlastní postoje a názory, ne názory pedagogů. Z toho vyplívá to, že časopis je takový, jací jsou žáci, kteří ho vydávají.

2.4.8 Školní časopis? Rozhodně ANO!

Sama za sebe říkám: „Časopis rozhodně ANO!“ Zde uvedu deset důvodů, proč je dobré vydávat školní časopis.

1. Možnost využití různorodého talentu žáků (literární schopnost, výtvarná schopnost apod.) Od jednotlivých schopností žáků se odvíjí i pozice ve školní redakci (ilustrátor, fotograf, redaktor, šéfredaktor, komentátor, editor, korektor, kritik, grafik nebo sazeč).
2. Schopnost vytvářet vlastní názor.
3. Schopnost převzít zodpovědnost za prezentovaná data (komentář/reportáž)
4. Integrace: možnost prezentace i jiných než populárních dovedností (sport, hudba...) v rámci třídního nebo školního časopisu.
5. Relevantní zpětná vazba pro pedagogy. Toto funguje pod podmínkou, že časopis vzniká nezávislém prostředí (forma komentářů nebo rozhovory).
6. Prezentace školy jako takové, k rodičům, popř. sponzorům. Prezentace mimoškolních činností.
7. Práce s ostatními médii: informacemi, kritické nahlížení na texty a media.
8. Návuk práce v teamu, komunikace a socializace do prostředí školy. Respekt k talentu druhých, tolerance, vzájemná závislost, kolektivní zodpovědnost.
9. Stírání sociálních rozdílů mezi žáky na školách. Integrace romských nebo vietnamských žáků.
10. Zviditelnění školních úspěchů, představení nových žáků nebo pedagogů.

2.4.9 Internet a školní časopis

V současné době se stále častěji setkáváme se způsobem zveřejnění časopisu na internetu. Školy tuto formu publikování preferují z důvodu úspory nákladů při vydávání školního časopisu. Dnešní doba se vyznačuje fenoménem internetu a médií. Dá se říci, že většina domácností, především v městech, vlastní pevné nebo mobilní počítačové stanice (počítače

nebo notebooky) a k tomu mají internetové připojení na bázi wifi sítě, kabelového nebo jiného připojení k internetu. Školní časopis se tak zapisuje do každodenního dění školy.

Možností, jak publikovat školní časopis na internetu, je hned několik. Většina škol preferuje umístění odkazu školního časopisu přímo na svých stránkách školy. Zde lze školní časopis prohlédnout jako PDF soubor, s možností si prohlédnout i starší čísla. Pomocí internetu se školní časopis dostává do povědomí i jiných škol a veřejnosti i z jiných lokalit republiky.

obr. č. 5 - webová stránka školního časopisu ZŠ Ostašov

obr. č. 3 - webová stránka školního časopisu Bezručova Ruka

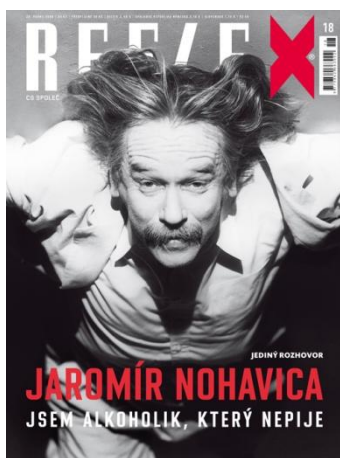
obr. č. 4 - webová stránka školního časopisu Gymnázium Třeboň

2.5 ZAOSTŘENO NA...

Abych zde neteoretizovala pouze v obecné rovině, zaostřeme pohled na konkrétní tiskovinu, kterou si popíšeme. Když jsem se ptala několika náhodných osob, „Jaký časopis, na českém trhu, je podle vás nejlepší grafickou úpravou?“ Největší procento dotázaných odpovědělo časopis *Reflex*. Není pochyb o tom, že tento časopis je graficky velice zdařilý a dá se říci, že je i jeden z nejčtenějších časopisů v České Republice.

Nejvíce blízko k časopisu mé vlastní práce má asi časopis *Respekt*. Především grafickou založenou na kresbě. To je jeho protikladem k časopisu *Reflex*. *Respekt* jako tiskovina vznikl v polovině března roku 1990 a dlouhou dobu fungoval jako periodický tisk. Avšak 3. Zářím 2007 se tyto noviny změnil na časopis a tiskovinu tak postihla největší změna v jejich historii. Spousta věcí se změnila, ale zažité vizuální prvky zůstali stejné, jako

kresby od Pavla Reisenauera²⁷. Dále zůstalo ponecháno 2 až 4 sloupcové lámání textu a jiné. Aby se z novin stal časopis, byly předány zajímavé rubriky a dostaly více prostoru i fotografie. Na otázku proč se tak stalo, odpověděl ředitel vydavatelství Tomáš Šídlo v rozhovoru pro internetový server *Strategie*: „Protože si myslíme, že česká společnost se za 17 let existence *Respektu* změnila. *Respekt* se obsahově také měnil a v téhle chvíli se už změnil tak dalece, že musel tuto svou obsahovou změnu přenést i do formy.²⁸“ Největší změnou bylo jeho barevné provedení, když byl *Respekt* ještě novinami, jeho výtisky byly v černobílém formátu. Časopis *Respekt* již několik let soupeří s časopisem *Reflex*. Nejen na novinových stáncích, ale i v soutěžích „Časopis roku“ Stále ale vede časopis *Reflex*. Na rozdíl od *Respektu* staví hodně svou vizuální podobu na fotografii a fotografice²⁹. Oba tyto časopisy jsou v dnešní době tendenční. *Respekt* byl zprvu nezávislým periodikem, to se však změnami ve vedení, a podlehnutím času, změnilo. *Reflex* je od počátku své existence jasně pravicový. Jak již bylo zmíněno v předešlých kapitolách, i zde forma vychází z obsahu.

obr. č. 7 - titulka časopisu Reflex

obr. č. 6 - titulka časopisu Reflex, noviny a časopis

Časopis vydávaný v prostředí školy lze těžko srovnávat s profesionálními produkty. K srovnání i jako inspirace mohou spíše posloužit různá nezávislá periodika a fanziny. Jako

²⁷ Jeho kresby se staly charakteristickým prvkem ve vizuálním povědomí časopisu *Respekt*. Reisenauer kreslí své ilustrace pro media od roku 1993, nikoli klasickou cestou, ale pomocí počítačové techniky. Viz *Ilustrátor Respektu Pavel Reisenauer má výstavu každý den v trafice*. Novinky.cz, 15. 7. 2008 <http://www.novinky.cz>

²⁸ ŠÍDLO, T. In *Respekt: z novin časopisem*. V rozhovoru pro Václava Sochora. Strategie, 27. 8. 2007. <http://www.strategie.cz/scripts/detail.php?id=317592>

²⁹ Fotografika je technika kombinace fotografie a grafiky. Kolář.

součást letošního 24. mezinárodního bienále grafického designu v Brně proběhne výstava *BigMac*³⁰ mapující 20 let nezávislých časopisů v ČR. Jako protiklad k těmto profesionálním časopisům bych uvedla v porovnání nezávislé školní časopis Moravskoslezského kraje, *Scarabeus*. Proč jsem si vybrala zrovna tento časopis, je prostý. Po shlédnutí celkem velkého množství školních časopisů, jsem právě v tomto viděla největší podobnost a dodržování pravidel časopisu. *Scarabeus* dodržuje jednotný grafický styl, vícesloupcovou textovou formu, tituly s perexy a jiná pravidla. Jinak není nijak zvlášť graficky výrazný. Časopis fungoval v letech 1999-2006 a vycházel poměrně často. Plně dodržoval grafický layout – záhlaví, paginaci a i veškeré informace o autorech textů a fotografií. Jeho grafická členitost stránek maximálně připomínala časopisové tiskoviny.

obr. č. 8 - školní časopis *Scarabeus*, titulní strana, 2001

obr. č. 9 - školní časopis *Scarabeus*, vnitřní dvoustrana, 2001

³⁰ Viz. <http://www.bigmag.cz/>

3 REFLEXE VÝTVARNÉ ČÁSTI ZÁVĚREČNÉ PRÁCE BAKALÁŘSKÉHO STUDIA

Při práci na této závěrečné práci bakalářského studia jsem měla možnost si částečně vyzkoušet tvorbu školního nebo chceme-li třídního časopisu. Abych si práci se studenty alespoň vyzkoušela, rozvrhla jsem zpočátku tvorbu časopisu jako tříhodinovou součást výtvarné výchovy na Základní škole Radim, okres Kolín. Jelikož tvorba školního nebo zájmového a jiného časopisu je spíše pro studenty 2. st. ZŠ nebo studenty SŠ v rámci mediální výchovy, zvolila jsem realizaci části časopisu jako výtvarnou řadu. Vstoupila jsem do hodiny pí. Mgr. Moniky Baštové, kdy jsem navázala na již probíhající výtvarnou řadu s názvem Robinson Crusoe. Třída, se kterou jsem pracovala, měla 13 studentů ve věku 11 – 12 let. Jednalo se o 5. třídu. Již na úvod musím uvést, že celý kolektiv výborně spolupracoval.

Celá má výtvarná řada obnášela pouze 3 vyučování. Více času jsem bohužel v škole Radim nemohla pobývat. Práce tedy spočívala v úvodní hodině, kdy jsme si s žáky zodpověděly základní otázky struktury a smyslu vzniku časopisu. Následovala motivace k práci a samotná práce na výrobě první, úvodní stránky, která přibližovala autora toho známého románu, Daniela Defoe. Následovala hodina přípravy na odjezd na pustý ostrov a poslední hodinou bylo zkompletování jejich časopisu. Což začalo demokratickým hlasováním o názvu časopisu a skončilo u vzniku jednotlivých titulek a svázání časopisu.

obr. č. 10 - ZŠ Radim, 5. a 4. třída

Výtvarná řada byla rozdělena na 3 hodiny.

3.1 Hodina č.1 – Úvod a seznámení, Kdo je to?

První byla úvodní hodina, kdy jsme se navzájem seznámily a studenty jsem seznámila s budoucí prací, která je čekala. Kdybych byla přímou vyučující těchto studentů a byla by možnost, pokusila bych se umožnit dětem návštěvu tiskárny nebo bych jim pustila video výroby časopisu a jeho celého procesu. Studenti by tím dostali širší představu o celém procesu výroby časopisu v praxi.

Studenti z počátku nevěděli přímé téma celého časopisu. Téma časopisu jsem nechala jako hádanku hned na počátku hodiny. Měla jsem připravený vytištěný portrét Daniela Defoe. Aniž bych studentům napověděla, kdo je na obraze, položila jsem jim několik otázek:

Kdo si myslíte, že je vyobrazen na papíře? V jaké době asi žil? Jaké měl zaměstnání?

obr. č. 11 - Daniel Defoe

Výsledek: Zajímavé bylo zjištění, že studentům Daniel Defoe nepřipomínal nikoho obyčejného. Hádali šlechtice nebo panovníka, často někoho velice bohatého.

Motivace: Jaké znáte časopisy? Které časopisy máte rádi? Předložila jsem studentům několik časopisů různé grafické kvality. Ukázkové vzorky byly časopisy Font, ABC, Chvilka pro tebe. Nejvíce jsme se zaměřili na 3 druhy vybraných stránek z časopisů, každá měla jinou specifickou grafickou úpravu layoutu. Navodila jsem debatu o tom, co tyto stránky spojuje. Tímto jsme došli k několika základním charakteristickým rysům časopisové stránky.

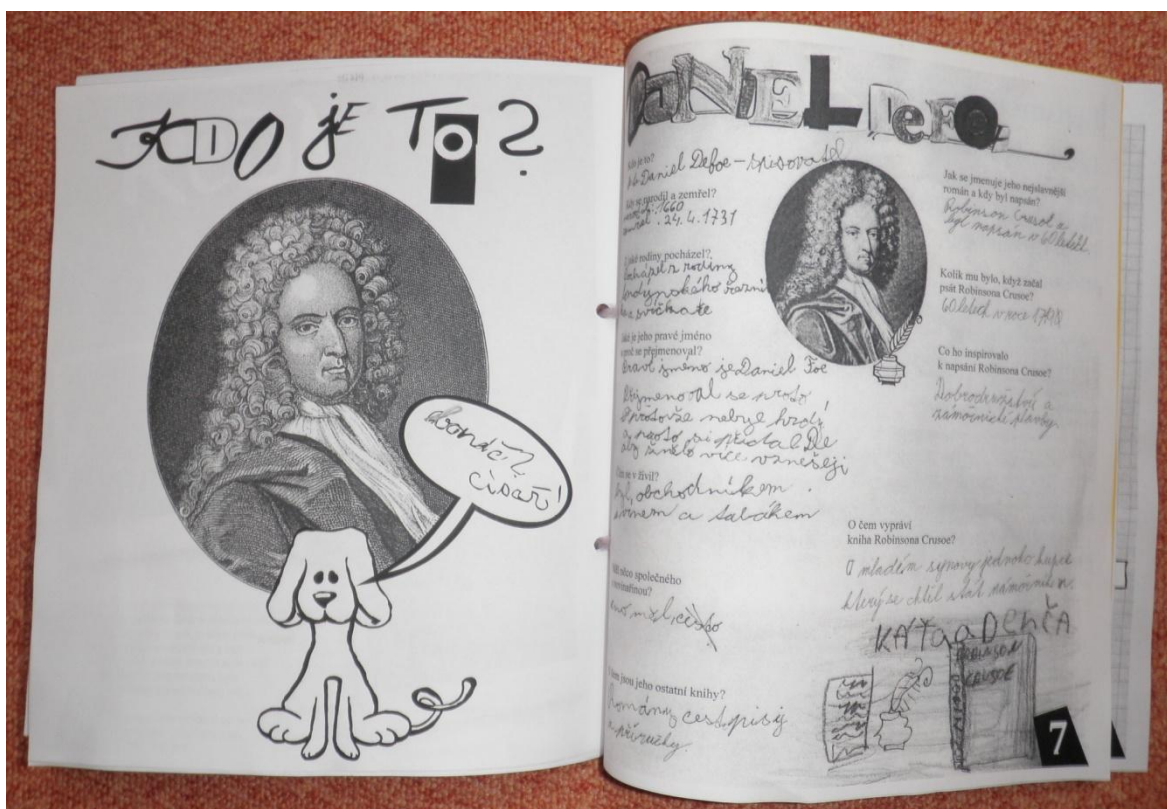
Výtvarný problém: První seznámení s jednotlivými částmi stránky v časopise.

Úkol: Vytvořte úvodní stranu, která seznámí čtenáře s autorem knihy Robinsona Crusoe. Vyhledejte odpovědi na základní otázky a napište je do připravené šablony, ve

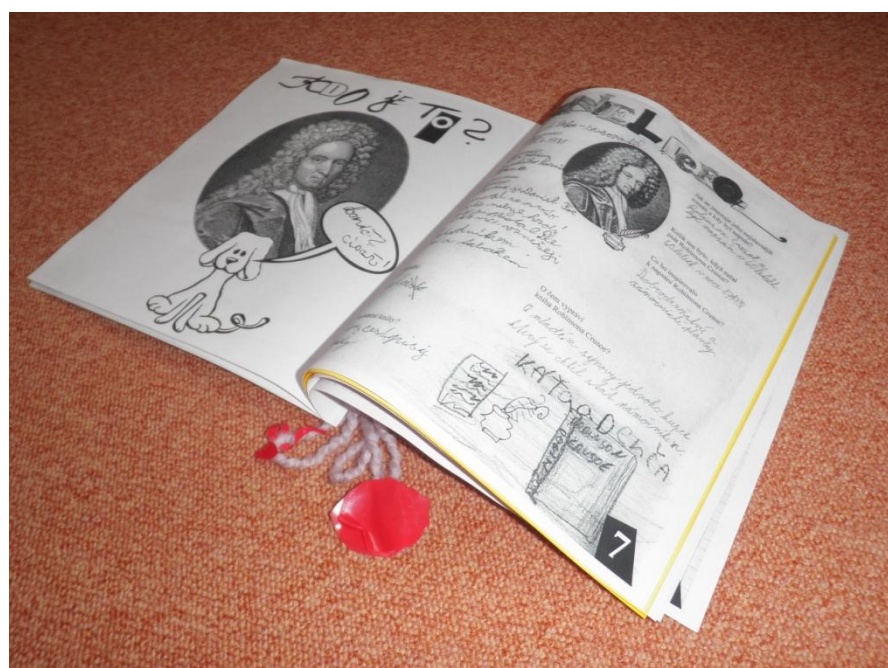
zbylém čase dotvořte podle svého uvážení. Z připraveného xeroxu s různými písmeny sestavte jméno autora knihy jako titulek stránky v časopisu.

Technika: lepení, kresba tužkou a kreslicími barvami

Vazba na výtvarnou kulturu: ukázky různorodých stránek

obr. č. 12 - ZŠ Radim, Úvodní dvoustrana ZŠ Radim, Úvodní dvoustrana, žáci 5. třídy

3.2 Hodina č.2 - Letištní kontrola

Vzhledem k tomu, že jsem potřebovala nějakým způsobem naplnit školní časopis dětí dané třídy, která byla v probíhajícím projektu Robinson Crusoe, vztáhla jsem zadání hodiny na stejné téma. Touto hodinou jsem si chtěla vyzkoušet vyučovací hodinu výtvarné výchovy přímo v praxi. Výhodou pro mě a celé zadání byl fakt, že jsem na hodinu nebyla sama a tudíž jsem mohla sáhnout po neobvyklém a pro děti velice zajímavém médiu a technice. Chtěla jsem dětem ukázat možnosti práce s klasickou fotografií a jejím vyvoláváním. Navíc jsem záměrně odpoutala jejich pozornost a zaujetí od realistického nebo popisného zobrazování v tomto předmětu.

Motivace: Představte si, že jste vyhráli zájezd na ostrov Robinsona Crusoe. Samotnému zadání předcházelo malé cvičení pro zamyšlení: Máte možnost si vzít s sebou do tašky pouze jednu věc. Co by jste si vzali? Dále následovala otázka, co nezbytného k přežití by si vzali s sebou. Po tomto úvodu jsem dětem předložila vytištěný obrázek letištní kontroly a rentgenů jednotlivých zavazadel. Poté jsem jim řekla přímo zadání s předloženými ukázkami mých zkoušek fotogramů a reprodukce tvorby Man Raye.

Výtvarný problém: Vizuální představivost výsledku.

Úkol: Vytvořte obsah svého zavazadla pomocí „fotogramů“, vrstvení a skládání předmětů buď do různých kompozic nebo pouze náhodným vrstvením na sebe.

Technika: klasická fotografie – zhotovování (vyvolávání) fotografií na světlocitlivý fotografický materiál.

Materiál: Světlocitlivý papír, vývojka, ustalovač, předměty různých tvarů, materiálů a hmotností.

Vazba na výtvarnou kulturu: Man Ray, fotografie rentgenu zavazadel při letištní kontrole.

Tento výtvarný úkol jsem pojala s pomocí pí. učitelky Baštové. Využila jsem toho, že jsme na děti byli dvě a tudíž já jsem se mohla věnovat vždy dvojici dětí, zatímco pí. uč. byla přítomná ve třídě s dětmi, které měly mezitím jiný úkol.

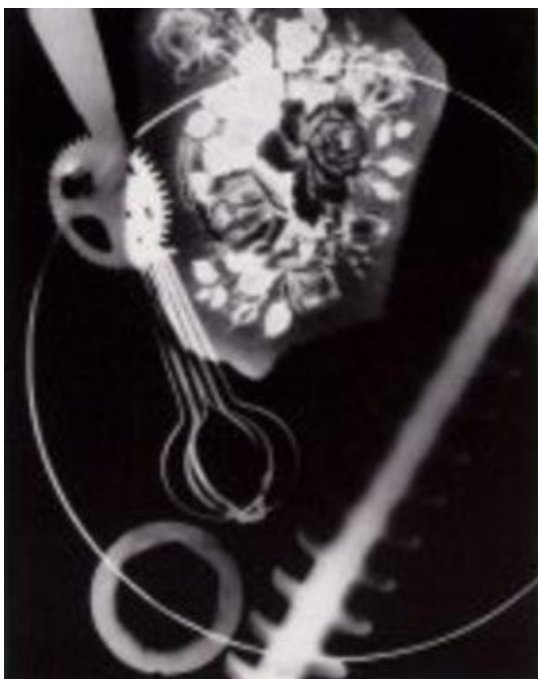
MOTIVACE

obr. č. 13 - ZŠ Radim „letištní kontrola“

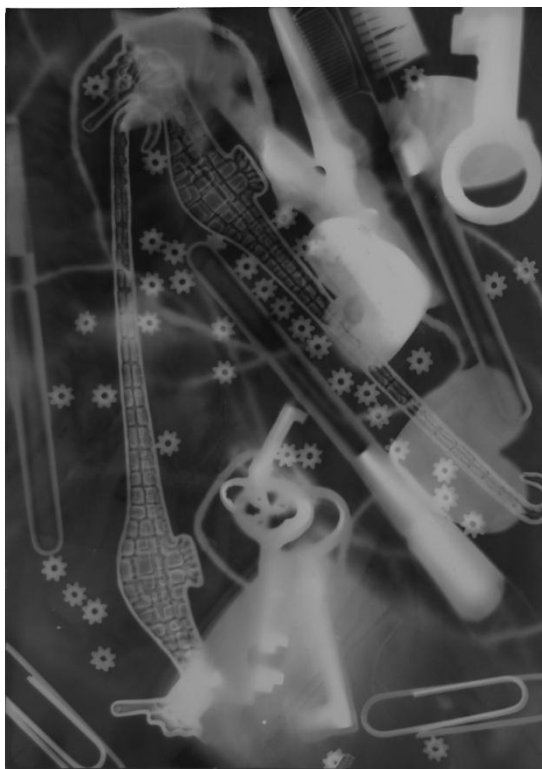

obr. č. 14 - ZŠ Radim „rentgen zavazadla“

obr. č. 15 - ZŠ Radim, „rayogram“, Man Ray

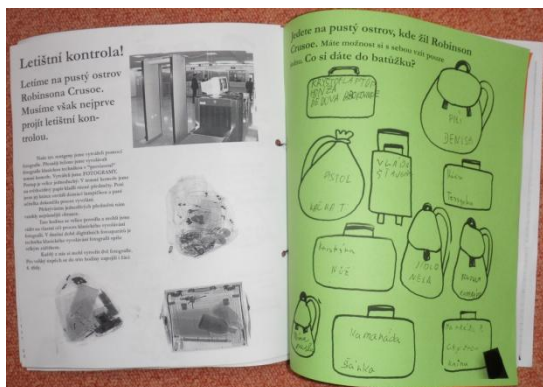
REALIZACE

obr. č. 16 - ZŠ Radim „fotogramy“, práce žáků 5. třídy, 13x18 cm

obr. č. 17 - ZŠ Radim obr.7 „fotogramy,“ práce žáků 5. třídy, náhled stránky v časopise, vystřihnutý otvor jako průhled zavazadlem

obr. č. 18 - ZŠ Radim obr.8, „batůžky“, práce žáků 5. třídy, náhled stránky v časopise, batůžky s jednotlivými jmény žáků a výběrem věci, kterou by si vzali s sebou na pustý ostrov.

Dodatečným úkolem byl **Vzkaz v láhvi**.

Motivace: Jste už na pustém ostrově Robinsona Crusoe a není cesta zpět.

Chcete se zachránit?

Výtvarný problém: Koláž.

Úkol: Napište vzkaz v láhvi pro vaše potencionální zachránce.

Technika: Kombinace vystřihovaných a dopisovaných písmen na barevný papír.

Materiál: Papír, lepidlo, fix, barevný papír.

Vazba na výtvarnou kulturu: Anonymní dopisy

obr. č. 19 - ZŠ Radim obr.9, „vzkaz v láhvi“, práce žáků 5. třídy.

obr. č. 20 - ZŠ Radim obr.10, „vzkaz v láhvi“, práce žáků 5. třídy, náhled stránky v časopise.

3.3 Hodina č.3 - Zakončení.

Bohužel jsem nemohla své vize realizovat na ZŠ Radim moc dlouhou dobu, proto jsem již třetí hodinu musela zakončit kompletací celého časopisu. Práce začala demokratickým hlasováním o názvu časopisu. Každý žák dostal lístek papíru, na který napsal svůj návrh názvu časopisu a slova nebo slovní spojení se zaznamenali na školní tabuli. Poté žáci hlasovali. Hlasování skončilo remisou mezi děvčaty a chlapci. Tudíž názvy byly dva: *Školní minutka* a *Kinobox*. V tuto chvíli mohli začít práci na kompletaci svého časopisu. Každý si navrhnul svou vlastní grafickou podobu obálky, kterou hned realizoval. Žáci pokračovali kompletací časopisu v tom smyslu, že doplnily chybějící informace (např. o obsazení redakce časopisu atd.). Následovala tvorba lahve nebo nádoby na vložení vzkazu a celá práce byla zakončena svázáním časopisu do jednoho celku.

Obálka časopisu

Motivace: Každý časopis má obálku, která nás láká nejen na svůj působivý vzhled, ale i obsahem časopisu.

Výtvarný problém: Tvorba grafické podoby ruční technikou.

Úkol: Vytvořte grafickou podobu obálky vašeho časopisu, doplňte poslední informace v časopise.

Technika: Kombinace vystřihovaných a dopisovaných písmen, barevný papír.

Materiál: Barevné tužky, fix, lepidlo, barevné papíry, samolepící fólie.

Vazba na výtvarnou kulturu: Několik vzorků časopisů různé grafické kvality. Časopis Font, Rytmus života apod.

Svázání časopisu

Motivace: Ke kompletaci časopisu patří i jeho vazba. Názorná ukázka vazeb u různých časopisů. Zahrajeme si na knihaře a svážeme svůj časopis.

Výtvarný problém: Knihařská práce.

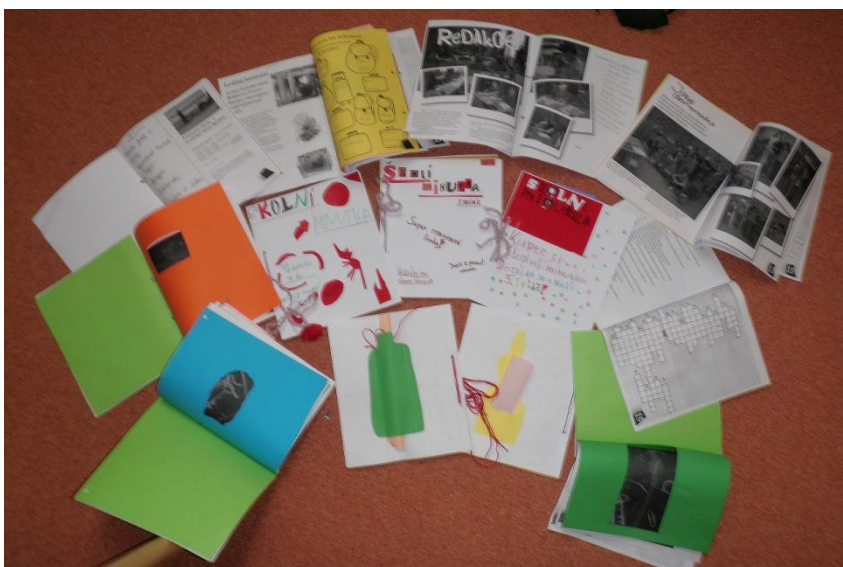
Úkol: Jednoduše svažte svůj časopis do jednoho celku.

Technika: Vazba.

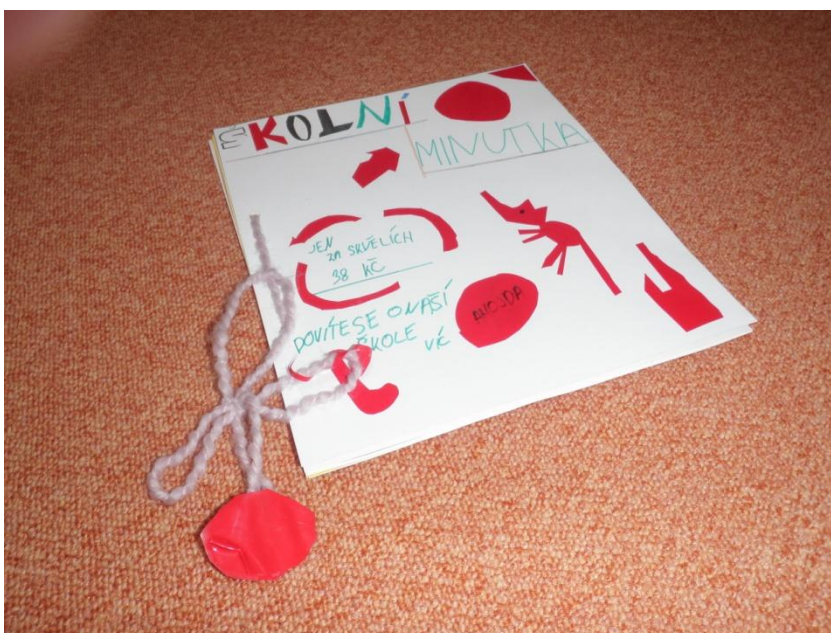
Materiál: Bavlnky různých barev, děrovačka.

Vazba na výtvarnou kulturu: Ukázka vlastních knihařských vazeb za pomoci děrovačky a provázků. Ukázka vazby časopisů: časopis Font – lepená vazba, časopis Sféra – vazba „sešívačkou.“

REALIZACE

obr. č. 22 - ZŠ Radim, výsledek práce závěrečné hodiny, práce žáků 5. třídy

obr. č. 21 - ZŠ Radim, časopis Školní minutka, práce žákyně 5. třídy

3.3.1 Reflexe hodin

Po třech odvyučovaných hodinách jsem již do školy nešla. Zhotovila jsem ale žákům malý dotazník, abych zjistila, tak byli s prací, na tematickém časopise, spokojeni. Dále bylo mým záměrem zjistit jejich názory na problematiku. Žáci byli všichni spokojeni a v dotaznících navrhovali i možná témata pro příští zpracování. Tím, že byli ovlivněni právě končícím tématem literární předlohy, velká většina by dále pokračovala „Tomem Sawyerem“. Dotazníky, které vyplňovali, byly zcela anonymní a to je důvodem, proč zde neudávám autory citací. Na dotaz „**Naučili jste se o těchto hodinách něco nového? A Co?**“ se mi dostalo, pro mě, velmi nečekaných odpovědí. Vedle očekávaných odpovědí typu: „Naučili jsme se černobílé fotky“ nebo „Naučili jsme se rentgenově fotit. Určitě jsme získali hodně zkušeností s tím, jak udělat výrazný titulek,“ jsem dostala i velice potěšující odpovědi jako jsou: „Ano, naučili jsme se hodně pracovat ve dvojici“ nebo „Naučili jsme se spolupráci“, „Naučil jsem se spolupracovat“ a podobně. Musím říct, že tyto odpovědi jsem nečekala a mám díky tomu pocit, že hodiny byly účelné.

V poslední řadě jsem se žáků dotazovala na názory v oblasti osidlování pustých ostrovů a neobydlených míst na zemi. I zde byly celkem zajímavé názory. Dále uvedu některé otázky a jejich zajímavé odpovědi. Je nutné předeslat, že jsem s nimi o této problematice neměla možnost již více hovořit a tudíž by žáci neměli být ovlivněni mým názorem. Pokud se zde odráží názor rodiny nebo Mgr. Baštové, to nejsem schopna posoudit.

Měli bychom zasahovat nebo obydlovat místa, která jsou dosud neobydlená?

„Nevím, na jednu stranu by bylo dobré vědět něco nového o nepoznaných místech. Možná by to pomohlo mnoha věcem, ale na druhou stranu tam žijí živočichové a rostliny, kterým by se asi nelíbilo, kdyby tam lidé vtrhli a začali tam jezdit na dovolené, nebo kdyby tam začali přírodě a živočichům ubližovat.“

Vedle takovýchto odpovědí byly ale i opozitní reakce.

„Ano, rozroste se civilizace.“

„Ano, aby bylo více místa pro život.“

Co si myslíte o Robinsonovi? Byl to otrokář nebo hrdina?

„Myslím si, že to byl hrdina, když se o sebe dokázal tak dlouho postarat.“

„Ano, myslím byl to sobec, ale co mohl dělat.“

„Já si myslím, že si Robinson přivlastnil ostrov.“

S žáky ze Základní školy Radim jsem pracovala bohužel pouze 14 dní a to 2 dvouhodinová a jedno jednodinové vyučování. Ač to pro mé účely stačilo, jistě bych byla ráda s těmito žáky pracovala déle a více je poznala.

Vždy, když jsem uváděla vyučovací hodinu, vzala jsem si celou třídu do zadní části vyučovací místnosti a posadili jsme se všichni na koberec. Sedli jsme si všichni do kruhu, abychom na sebe dobře viděli a mohli bez problémů naslouchat jeden druhému. Sedíme – li v kruhu a probíhá diskuse, vzniká tak velice dobré a efektivní komunikační prostředí pro studenty i učitele. Při první hodině, kdy jsem žáků sdělila téma a zeptala se: „Chcete dělat svůj vlastní tematický časopis?“, dá se říct, že mě docela setřeli a jednohlasně nebo vůbec odpověděli, že ne. A to byl impulz pro postoj k této práci, přiblížit jim toto medium alespoň z části. Pouze v základních principech. S žáky nebyl nejmenší problém a všichni zvládali svou práci. Hodiny jsem postavila tak, aby vždy řešili jiný problém a měla jsem v záloze vždy i jiné úkoly, kdyby byl některý žák rychlejší v práci. Při dvouhodinových vyučováním žáci pracovali i přes přestávku, ze své vlastní vůle. A po dokončení časopisu, kdy ne všichni toto stihli kompletně, chtěli v práci pokračovat i během dalších přestávek.

3.4 REFLEXE VLASTNÍ VÝTVARNÁ PRÁCE

Nejen, že jsem si díky této závěrečné práci bakalářského studia vyzkoušela vést hodinu na ZŠ a MŠ Radim, snažila jsem se připravit hodiny tak, aby byly zajímavé nejen pro mě, ale hlavně pro žáky 5. třídy. Snaha zúročit tyto zkušenosti a výstupy z hodin vyústila v tvorbu spíše tematického časopisu, kde shrnuji alespoň částečně práci na školním projektu „Robinson Crusoe“ v hodinách pí. Mrg. Baštové. Od počátku jsem nevěděla, jak časopis pojmut. Výstupy z hodin byly výtvarnou prací na dané téma a stále jsem v tom neviděla školní časopis, který pojímá informace z celé školy a jejího okolí. Nakonec jsem to nechala tak jak to je. Mým záměrem bylo si vyzkoušet tvorbu tiskoviny se všemi pravidly, jak mají být. Mohu výsledné medium nazvat spíše jako tematický třídní časopis, tím jsem si naprosto vědomá a také jsem s ním tak zacházela.

Zprvu jsem si vymýšlela všechny různé „vychytávky,“ které by mohly být v časopise obsaženy a které by mohly být jako oživující prvky. Tímto byla například dvoustrana pop-up principu do středu časopisu nebo nejrůznější výseky stránkami. Tyto principy však nejsou určené pro více tiskovou produkci. Jiné by toto bylo v případě, kdyby se jednalo o autorskou práci nebo knižní publikaci s nízkým „nákladem.“ Při tvorbě školního časopisu

toto není možné. Již z důvodu počtu výtisků a finanční zátěži. V první řadě jsem během své práce myslela na to, pro koho je časopis určen, dále jsem byla ovlivněna materiály a podklady, které jsem měla k dispozici. A na posledním místě byl fakt, že toto medium připravuji jako nízkonákladovou publikaci, která by měla vycházet ve více kusech. Tudiž není možné vymýšlet, ač dobré výtvarné prvky, přesto ale složité na výrobu ve více kusech.

Spojujícím grafickým layoutem je několik grafických prvků, které se nachází vždy na pravé straně, při otevření časopisu, a jednotné umístění textů v celé tiskovině. Není opomenuto názvu, roku a čísla vytištěného časopisu. Dále je zde paginace, která je umístěna na každé liché straně a postupně se její pozice posouvá směrem doprava, jak prohlížíme časopis. Stánky obsahují i název rubriky nebo tématu, ve kterém se právě nacházíme. V grafice této zářky je inspirace Monty Python³¹, kteří užívají absurdní grafiky, která není ukotvená k podstavě a to jí dodává živost a nápaditost. Celková grafika je částečně inspirovaná tímto typem vizualizace. Celý časopis propojuje prvek rukou, kreslené pouze se čtyřmi prsty. Toto vzniklo tím, že jednotlivé ruce vždy něco drží a jsou tedy zobrazovány z nadhledu. Tudiž palec je pro mě prvkem navíc v této jednoduché grafice. Kresbnou grafiku propojenou s psanými texty jsem chtěla dosáhnout dojmu ručně dělaného časopisu, který by mohl vznikat na základní škole. Při tvorbě jsem užívala technik xeroxu, focení předloh a kresby, ale také moderních technologií jako je kresba pomocí tabletu nebo montáže textů a celkové sestavování textů v grafických, bitmapových a vektorových programech. Jednu část časopisu jsem musela vytvořit zcela ručně. Jako bonus k časopisu jsem přidala kreslený plakát, který je na papíře s reflexní vrstvou. Bohužel tento papír mi odmítli použít v tiskárně, že by jim zničil tiskové přístroje na digitální bázi. Rozhodla jsem se tedy vyrobit několik kreslených plakátů. Tím i docílím originalitu každého výtisku časopisu. V reálu by toto šlo realizovat i menšími formáty plakátků, které by se daly vytisknout na formáty A4 a splnily by stejný účel. Nebo by žáci mohli jednotlivé plakátky vyrobit sami, v rámci výtvarné výchovy nebo jiného předmětu. Toto řešení přidání plakátu jsem se inspirovala u jednoho z čísel časopisu *Baoplán*³². Další oživující prvky mého vlastního časopisu jsou růžky stránek, které mají vyznačen ohyb.

³¹ Monty Python je komediální britská skupina, která působí již od roku 1969. Jejich první práce byl 45 dílný seriál, *Létající cirku*, pro televizní stanici BBC. Vizualní podoba jejich propagačních materiálů i filmů je jedinečná. <http://17seconds.co.uk/blog/2009/06/27/album-review-monty-pythons-flying-circus-the-infamous-tv-soundtrack-1969-1974/comment-page-1/>

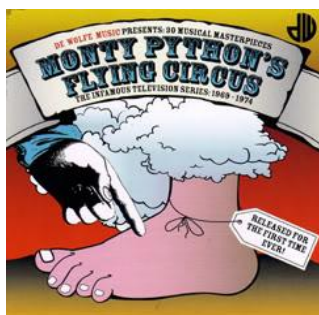
³² *Baoplán* vydává alternativní nakladatelství *Baobab*, které podporuje mladé výtvarníky. *Baoplán* jako tiskovina vychází pouze jednou za čas. baoplan@volny.cz, <http://www.baobab-books.net>

Jejich ohnutím si čtenář může vyznačit naposledy čtenou stránku a nemusí časopisem listovat, aby mohl později hledat dané místo. Na každém z těchto růžků je také nakreslena jedna poloha tzv. flipbook³³. Listujete-li růžky rychleji, promítá se vám jednoduchá, krátká animace.

Vzhledem k tomu, že tento časopis vznikl pro , konkrétně, 5. třídu ZŠ Radim a na této škole je pouze první stupeň tříd. Myslím i na žáky z nižších ročníků a nechávám možnost si z časopisu udělat omalovánky. Kresby v časopise užitě jsou nechány v obrysech, aby si každý žák mohl upravit časopis podle svého.

Součástí mé práce je také internetová podoba školního časopisu. Webovou prezentací takovéto tiskoviny lze vytvořit za co nejnižších finančních nákladů a přesto může vypadat zajímavě a efektně. Pro svou prezentaci jsem se inspirovala na stránkách časopisu „Respekt“ v sekci „respekt reader“³⁴, kde si lze časopis prohlédnout stránku po stránce, přesně tak, jako bychom jím listovali.

INSPIRAČNÍ ZDROJE

obr. č. 24 - Monty Python, Létající cirkus

obr. č. 23 - Baoplán, využití plakátu jako obálky tiskoviny

obr. č. 25 - technika flipbook

Na závěr vlastní reflexe bych ještě chtěla dodat formu výstupů papírové formy školního časopisu, který jsem vytvořila. Předkládám 3 výtisky časopisu z důvodu takového, abych potvrdila realizovatelnost časopisu ve vyšším nákladu. Druhým důvodem je forma

³³ Flipbook je kniha malých rozměrů. Na jednotlivých stránkách jsou nakresleny obrázky, jako bychom rozložili každý kousek pohybu na jeden list. Listujeme-li poté flipbookem rychle, máme pocit, že nám před očima probíhá animace.

³⁴ Viz. <http://service.ihned.cz/respekt/respekt-reader.php>

technického zpracování každého z nich. Obsahově se liší pouze plakátem, který slouží jako druhý přebal časopisu. V prvním tisku je možno vidět zpracování na klasický papír, který se běžně používá do tiskáren, druhý tisk je realizován na recyklovaný papír, aby byla vidět atraktivita jiného materiálu a možné další ozvláštnění časopisu. Třetí verze je sice tištěna na klasický papír, ale zde se liší způsob přípravy. Tento výtisk vznik svépomocí na xeroxu. Tímto bych ráda demonstrovala různé způsoby výroby časopisu.

4 ZÁVĚR A SHRnutí

Na závěr bych ráda ocitovala Jana Ámose Komenského, který při výuce aplikoval zásady, které odpovídají přínosům školního časopisu. Cituji některé z nich³⁵:

Zásada názornosti: přímá žákovská zkušenost.

Zásada aktivnosti: žáci by měli své poznatky získávat vlastní zkušeností, používat je v praxi.

Zásada přiměřenosti - učitel by měl vycházet z věkových a individuálních schopností dětí.

V teoretické části jsem se soustředila na časopis a školní časopis jako takový, především publicistického rázu. Avšak svou výtvarnou část mám zaměřenou na školní časopis tematický, neboli výtvarný. Toto řešení je z důvodu dostupných materiálů a možností, které mi byly poskytnuty. V případě, že bych měla možnost pracovat s žáky v rámci volnočasové aktivity nebo volitelných předmětů, zde by byl na místě publicistický charakter zpracování časopisu, s využitím výtvarných možností a zajímavých řešení.

³⁵ Viz. <http://cs.wikipedia.org>

5 POUŽITÁ LITERATURA

- 1 ŠALDA, J. *Od rukopisu ke knize a časopisu*. Praha: SNTL – Nakladatelství technické literatury, 1983.
- 2 THOMPSON J.B. *Média a modernita*. Vydala Univerzita Karlova v Praze, Karolinum, Praha, 2004. ISBN 80-246-0652-6
- 3 KOČIČKA P.; BLAŽEK F. *Praktická typografie*. Brno: Computer Press, 2007. ISBN 80-7226-385-4
- 4 BHASKARANOVÁ, L. *Design publikací. Vizuální komunikace tištěných médií*. Praha: Nakladatelství Slováry, 2007. ISBN 978 80 7209 993 1
- 5 RUTOVÁ, N. (ed). *Učebnice mediální výchovy*. Kladno: o. s. Aisis, 2001 ISBN: 0 907016 75
- 6 POP, P.; FLÉGER, J.; POP, V. *Sazba I. Ruční sazba: pro I. A II. Ročník střední průmyslové školy grafické a střední odborné učiliště polygrafické*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989.
- 7 RUTOVÁ, N. (ed) *Média tvořivě. Metodická příručka mediální výchovy*. Kladno: o. s. Aisis, 2008. ISBN 978-80-904071-1-4
- 8 GABRIELOVÁ, B.; MARČÁK, B. *Kapitoly z dějin brněnských časopisů II*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Fakulta sociálních studií a Nakladatelství Georgetown, 2003. ISBN 80-210-3060-7 (Masarykova univerzita) ISBN 80-86251-17-9 (Georgetown)
- 9 JIRÁK, J.; ŠMÍD, M.; ČERMÁK, M.; MORAVEC, V.; STIBRAL, M.; KOPPL, D.; KOPPLOVÁ, B.; OSVALDOVÁ, B.; SAK, P.; KOTRBA, Š. *10 let českých médií*. Praha: Portál, s.r.o., 2005. ISBN 80-7178-925-9
- 10 BURTON, G. – JIRÁK, J. *Úvod do studia médií*. Brno: Barrister & Principal, 2001. ISBN 80-85947-67-6

- 11 MIČIENKA, M.; JIRÁK, J. a kol. *Základy mediální výchovy*. Praha: Portál, s.r.o., 2007. ISBN 978-80-7367-315-4
- 12 POSPÍŠIL, J.; ZÁVODNÁ, L. S. *Mediální výchova*. Kralice na Hané: Computer Media s.r.o., 2009. ISBN 978-80-7402-022-3
- 13 KOL. AUTORŮ. *Základy žurnalistiky pro redaktory studentských časopisů*. Horní Slavkov: Otevřená společnost o.p.s. ve spolupráci se Sdružením dětí a mládeže Horní Slavkov, 2004. www.osf.cz ISBN 80-903331-4-1
- 14 McLUHAN, M. *Jak rozumět médiím*. Praha: Odeon, 1991. ISBN 80-207-0296-2
- 15 HERMOCHOVÁ, S. *Skupinová dynamika ve školní třídě*. Kladno: vydalo občanské sdružení Aisis, 2005. ISBN 80-239-5612-4
- 16 NEMAUER, O. *Budujeme školní web*. Brno: CP Books, a.s., 2005. ISBN 80-251-0612-8
- 17 ROESELOVÁ, V. *Řady a projekty ve výtvarné výchově*. Praha: Sarah, 1997. ISBN 80-902267-2-8
- 18 ADOBE CREATIVE TEAM. *Adobe Illustrator CS3 – Oficiální výukový kurz*. Praha: SoftPress, 2008. ISBN 978-80-251-2036-1
- 19 ADOBE CREATIVE TEAM. *Adobe InDesign CS3 – Oficiální výukový kurz*. Praha: SoftPress, 2008. ISBN 978-80-251-2035-4
- 20 ADOBE CREATIVE TEAM. *Adobe Photoshop CS3 – Oficiální výukový kurz*. Praha: SoftPress, 2008. ISBN 978-80-251-1845-0
- 21 WOJNAR, P.; ZMRZLÍK, B. *Jak se dělá školní časopis aneb školní časopis pod lupou*. Karviná: ZŠ Mendelova, 1998

- 22 POP, P., FLÉGER, J., POP, V. *Sazba I. Ruční sazba. Pro I. a II. Ročník střední průmyslové školy grafické a střední odborné polygrafické*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989.

Časopisy:

Font

Baoplán

Soap

Typo

Baseline

Internetové zdroje:

www.syndikat-novinaru.cz

www.typomil.com

www.ceskaskola.cz

www.typo.cz

www.suitcasetype.com

www.baobab-books.net

www.bigmag.cz

www.magazinelibrary.jp

www.colophon2009.com

www.blog.aktualne.centrum.cz

6 SEZNAM VYOBRAZENÍ

- obr. č. 1 - Tomanová, Pešková. Pokus o školní časopis ne ZŠ Pečky
- obr. č. 2 - ukázka školních časopisů, zdroj: KOL. AUTORŮ. Základy žurnalistiky pro redaktory studentských časopisů. Horní Slavkov: Otevřená společnost o.p.s. ve spolupráci se Sdružením dětí a mládeže Horní Slavkov, 2004.
- obr. č. 3 - webová stránka školního časopisu Bezručova Ruka, zdroj: <http://www.bezrucka.cz> 10. 4. 2010
- obr. č. 4 - webová stránka školního časopisu Gymnázia Třeboň, zdroj: <http://www.casopisgym.cz> 10. 4. 2010
- obr. č. 5 - webová stránka školního časopisu ZŠ Ostašov, zdroj: <http://www.zsostasov.cz> 10. 4. 2010
- obr. č. 6 - titulka časopisu Respekt, noviny a časopis, zdroj: <http://www.strategie.cz> 13. 6. 2010
- obr. č. 7 - titulka časopisu Refle,x zdroj: <http://www.reflex.cz> 13. 6. 2010
- obr. č. 9 - školní časopis Scarabeus, vnitřní dvoustrana, 2001
- obr. č. 8 - školní časopis Scarabeus, titulní strana, 2001
- obr. č. 10 - ZŠ Radim, 5. a 4. třída
- obr. č. 11 - Daniel Defoe, zdroj: internet
- obr. č. 12 - ZŠ Radim, Úvodní dvoustrana ZŠ Radim, Úvodní dvoustrana, žáci 5. třídy
- obr. č. 13 - ZŠ Radim „letištní kontrola“, zdroj: <http://www.airways.cz> 8. 2. 2010
- obr. č. 14 - ZŠ Radim „rentgen zavazadla“, zdroj: <http://snallabolaget.com> 8. 2. 2010
- obr. č. 15 - ZŠ Radim, „rayogram“, Man Ray, zdroj: <http://longstreet.typepad.com> 9. 2. 2010
- obr. č. 16 - ZŠ Radim „fotogramy“, práce žáků 5. třídy, 13x18 cm
- obr. č. 17 - ZŠ Radim obr.7 „fotogramy“, práce žáků 5. třídy, náhled stránky v časopise, vystřižený otvor jako průhled zavazadlem
- obr. č. 18 - ZŠ Radim obr.8, „batůžky“, práce žáků 5. třídy, náhled stránky v časopise, batůžky s jednotlivými jmény žáků a výběrem věci, kterou by si vzali s sebou na pustý ostrov.
- obr. č. 19 - ZŠ Radim obr.9, „vzkaz v láhvi“, práce žáků 5. třídy.
- obr. č. 20 - ZŠ Radim obr.10, „vzkaz v láhvi“, práce žáků 5. třídy, náhled stránky v časopise.
- obr. č. 21 - ZŠ Radim, časopis Školní minutka, práce žákyně 5. třídy
- obr. č. 22 - ZŠ Radim, výsledek práce závěrečné hodiny, práce žáků 5. třídy
- obr. č. 23 - Baoplán, využití plakátu jako obálky tiskoviny
- obr. č. 24 - Monty Python, Létaující cirkus, zdroj: <http://17seconds.co.uk> 13. 6. 2010
- obr. č. 25 - technika flipbook, zdroj: <http://dunkonu.wordpress.com/2009/10/> 13. 6. 2010